

GÜMRÜLÜLER'İN NEVRUZ'DA SULAŞMA GELENEĞİ

Minaveddin SÖYLEMEZDİ*

Gümrülüler'in Nevruz'da Sulaşma Geleneği'nin yok olma tarihe karışma tehlikesi vardır. Nitekim Gümrülüler, Azerbaycan'ın çeşitli bölgelerine dağıldıklarından ve yerli halkın bu adete yabancı olmasından, gelenek sürdürülemiyor. Geleneklerin yaşatılabilmesi için gereklerinin zamanında yerine getirilmesi gerektiğine hepimiz biliyoruz. Ona göre de ben, bu adetin yok olma yoluna girdiğine inanıyorum ve istiyorum ki, en azından bu gelenekten geriye yazılı bir belge kalsın.

Bahsedeceğim "Sulaşma Geleneği" (birbirini sulama geleneği), benim fikrimce eski inançlarla alakalı olan bir adettir günümüze gelmeyi başarmıştır. Gerçi okuyunca okurlar kendi yorumlarını yapacaklardır muhakkak. Ama bunun Şamanizm'den kaynaklandığı bir gerçektir. Bu da diğer gelenek ve göreneklerimiz gibi milletimiz tarafından İslamiyet'e geçişten sonra da yaşatılmış, vazgeçilmediğinden İslami kisveye de büründürülmek istense de eski inanışın belirtileri inkar olunmayacak kadar çoktur ve kendisini göstermektedir. Bunun sebebi ise milletimizin kültür mirasına olan saygı ve bağlılığıdır.

Bütün bunları kaydettikten sonra dikkatleri "Gümrülüler'in Nevruz'da Sulaşma Geleneği" ne yöneltmek istiyorum.

Efendim, adından da anlaşıldığı üzere bu adet bir Nevruz geleneğidir ki, Nevruz da bilindiği gibi bizim en eski bayram ve geleneğimiz olup kültür zenginliğimizin bir delilidir. Nevruz mevzusunu açıtsam da ona temas etmeden sadece "sulaşma"yı anlatmak istiyorum.

Gümrülüler Nevruz günü yani Mart ayının 21'de gece saatler 24.00'ı gösterirken yeni bir yıla girildiğine inanırlar ki, bu da 21 Mart Nevruz gününün aynı zamanda bir yılbaşı anlamında da kutlandığını göstermektedir. Zira Eski Türkler Eski Türk Takvimi'ne göre bu günü yılbaşı olarak kabul ediyorlardı. İşte Gümrülüler'de bu inançla Martın 21'ini yılbaşı kabul ettiklerinden, o gece saat 24'00'ü gösterinceye kadar 7'den 77'ye uyumayıp yeni yılı karşılarlar, Yani 22 Mart yeni yılın ilk günü oluyor. Ondan ötürü bugün Gümrülüler için ayrı bir anlam ifade ediyor.

İşte "Sulaşma" (birbirine su serpme), bugünün sabahının erken saatlerinde yapılır. Sulanacak olanlar deyince akla ilk gelenler, o sene içerisinde evlenmiş, nişanlanmış olanlar ve bekarlar gelir ki, bundan da kız erkek farkı gözetilmez. Bu ismi yazılanları genç delikanlılar sular, hem de kaynaktan doldurulmuş suyla. Zaten bunun anlam ve önemi de burasındadır. Yani rastgele her suyla sulaşılmaz. Sulaşma'nın şartlarından

biri ve en başlıcası taze su olmasıdır. İkinci şart ise aşırıya kaçılmaması, tatsızlık çıkmaması ve kalplerin kırılmamasıdır. Gençler için aynı zamanda bir eğlence niteliği taşıyan bu geleneğin asıl gerçekleştirilme amacını biraz sonra aşağıda açıklayacağım. Ama bundan önce Sulaşma'nın diğer şekil ve usullerine değinmek istiyorum.

Sulaşma sadece bekarlar, nişanlı olanlar ve yeni evlenenlerle bitmiyor. Bu eylem her evde, her ailede aile üyeleri veya reisleri tarafından gerçekleştirilir. Ancak bunun öbürlerden farklı, eğlenmeye ilişkisi olmaması, azıcık miktarda su serpilmesi ve herkes için geçerli olmasıdır. Evet bundan kimse, yaşlı ihtiyar, çoluk çocuk farkedilmeden üzerine su serpilir ve bunu yapanın sevap kazandığına inanılıyor. Bu su serpmek sadece insanlarla da sınırlı kalmıyor. Bütün oda ve büyük eşyalara, ahıra ve ahırdaki hayvanlara, araba varsa arabaya ve nihayet ekilip biçilen ekin sahasına, yani toprağa su serpilir. Ama bu ikincisini en ailenin en yaşlı erkeği yapar.

Şimdi gelelim bu işlemin manasına, kesinlikle eski Türklerin "Su kültü" ile ilgilidir. Türkler suya eskiden çok büyük değer vermiş hatta onu kutsamışlardır bile. İşte Gümrülüler de suyun aydınlık olduğuna ve aydınlık getireceğine inandıklarından bunu yapıyorlar ve diyorlar ki, " Bu suyla geçen seneden kalan kötülükler, ağırlık uğursuzluklar ve hastalıklar yıkamp gitsin" Bu şekilde de olduğuna inanıyorlar. Bundan dolayıdır ki, bu sulama işlemini gerçekleştiren kişinin sevap kazandığına inanılıyor.

Evet sulama'ya veya sulaşmaya ilk baktığımızda gözümüze çarpan budur. Ancak, inanış olduğu gibi kalmış olsa

da, malzeme değişmiştir. Bunu ben çok merak ettiğimden araştırdım ve gördüm ki, bu gelenek Batı Türklerinde Gümrülüler'in dışında kimsede mevcut değildir. Biraz değişik bir malzeme kullanılarak ve şamanlar(kendilerini Kam dediği) tarafından Altay, Yakut-Saka, Hakas ve diğer Sibiry Türklerinde bu yapılıyor. Bunların kullandığı malzeme ise Kırmızı'dır. Bilindiği üzere Eski Türklerde Kırmızı her ne kadar normal bir milli içecek olsa da , onun ayrı bir anlam ve önemi vardır. Hatta sudan üstün kudsiyeti olduğunu da söyleyebiliriz. Bunun için Sibiry ve Altay Türklerinde Kamlar tarafından bunun Kırmızıyla yapıldığı ve kendilerinin de Şaman dinine inandığı açık bir gerçektir. Biz bu Kırmızı dökme işini Eski Türklerde, tabii Kam tarafından yalnız Nevruz'da değil, her zaman; savaşa giden atların üstüne, Ata Kabirlerine, tarlalara, hayvanlara, yollara vs. görmekteyiz. İşte ben de bunlardan yola çıkarak geleneğin aynı, olduğu gibi yaşatıldığını, fakat İslamiyet'e geçtikten sonra malzemenin değişip Kırmızının yerini suyun aldığı düşünüyorum ve böyle olduğunu iddia ediyorum. Çünkü Altay ve Sibiry Türkleri'nde de Nevruz'da aynı gelenek, aynı şekilde uygulanır, sadece suyun yerine kırmızı kullanılarak. Bu Türklerin eski dinlerinde kaldıklarını ve hiç bir dini kabul etmeden geleneklerini sürdürdüklerini de düşünürsek o zaman, kırmızının Gümrülüler tarafından İslamiyet'ten dolayı su ile değiştirildiğini açıkça görüyoruz.

* Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi.